

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

FILOZOFICKÁ FAKULTA

**KATEDRA SOCIOLOGIE, ANDRAGOGIKY A KULTURNÍ
ANTROPOLOGIE**

VEGETARIÁNSTVÍ V KŘESŤANSTVÍ

Bakalářská diplomová práce

Obor studia: Sociologie – Andragogika

Autor: Jana Kroulíková

Vedoucí práce: prof. PhDr. Dušan Lužný, Dr. - KSA

Olomouc 2017

Prohlašuji, že jsem bakalářskou diplomovou prací na téma „*Vegetariánství v křesťanství*“ vypracovala samostatně a uvedla v ní veškerou literaturu a ostatní zdroje, které jsem použila.

V Olomouci dne .....

Podpis .....

Tímto bych chtěla poděkovat mému vedoucímu práce za jeho odborné vedení a také všem respondentům za spolupráci při rozhovorech.

Podklad pro zadání BAKALÁŘSKÉ práce studenta

PŘEDKLÁDÁ:	ADRESA	OSOBNÍ ČÍSLO
KROULÍKOVÁ Jana	Na Kopci 2071, Karviná	F14936

TÉMA ČESKY:

Vegetariánství v křesťanství

TÉMA ANGLICKY:

Vegetarianism in christianity

VEDOUCÍ PRÁCE:

prof. PhDr. Dušan Lužný, Dr. - KSA

ZÁSADY PRO VYPRACOVÁNÍ:

Cíl práce: Důvody volby vegetariánství členů Církve adventistů sedmého dne

Konkretizace cíle a předmětu práce (včetně zdůvodnění): Práce se bude zabývat problematikou vegetariánství v rámci křesťanství. Konkrétně tím, z jakého důvodu členové Církve adventistů sedmého dne (CASD) praktikují vegetariánství. V teoretické části se budu zabývat vymezením pojmu vegetariánství, jeho členěním, životním stylem vegetariánů, sociálními aspekty vegetariánství a hlavně vztahem křesťanství k vegetariánství. Otázkou je, zda si členové CASD volí vegetariánství z důvodů "teologické ekologie", o které se zmiňuje Jan Váně ve své studii Ekologické prvky v náboženských komunitách aneb ekologie jako nástroj k znovuzískávání ztraceného sakrálního prostoru, tedy z náboženského důvodu nebo zda převládají úplně jiné důvody. V praktické části bych chtěla tedy zjistit, zda náboženské důvody mají vliv na volbu vegetariánství či nikoli.

Návrh postupu řešení (metodika): Jelikož jsem členkou Církve adventistů sedmého dne a pocházím ze Slezska, výzkum bych zúžila na oblast Moravskoslezského sdružení této církve, ve které se dobře orientuji a mám k participantům přístup. Má hypotéza je: Členové CASD, kteří praktikují vegetariánství, si volí tento způsob stravování z křesťanských důvodů. Pro zodpovězení výzkumné otázky jsem zvolila kvalitativní výzkum, který provedu právě mezi členy sborů CASD, kteří jsou vegetariány. Informace bych ráda získala pomocí rozhovoru.

Harmonogram práce:

- pracovní verze osnovy práce nejpozději do: 19. 9. 2016
- hotová práce k poslední konzultaci nejpozději do: 15. 3. 2017
- odevzdání definitivní verze práce nejpozději do 31. 3. 2017

SEZNAM DOPORUČENÉ LITERATURY:

RISI, Armin; ZURRER, Ronald. Vegetariánský život, přednosti bezmasé výživ. EARTH SAVE CZ s.r.o.: Praha, 2009, 101 s., ISBN 9788086916002

WHITE, Ellen Gould. Rady o pokrmech a výživě doplním, jakmile mi bude kniha dodána

LUŽNÝ, Dušan. Náboženství a moderní společnost. Masarykova univerzita: Brno, 1999, 183 s., ISBN 80-210-2224-8

VÁNĚ, Jan. Ekologické prvky v náboženských komunitách aneb ekologie jako nástroj k znovuzískávání ztraceného sakrálního prostoru. Časopis Sacra: Brno, 2007, s. 40- 56.

KUBÁTOVÁ, Helena. Sociologie životního způsobu. Grada Publishing: Praha, 2010, 272 s., ISBN 978-80-247-2456-0

Podpis studenta: .....

Datum: .....

Podpis vedoucího práce: .....

Datum: .....

Anotace	
Jméno a příjmení:	Jana Kroulíková
Katedra:	Katedra sociologie, andragogiky a kulturní antropologie
Obor studia:	Sociologie – Andragogika
Obor obhajoby práce:	Sociologie
Vedoucí práce:	prof. PhDr. Dušan Lužný, Dr. - KSA
Rok obhajoby:	2017
Název práce:	Vegetariánství v křesťanství
Anotace práce:	<p>Tato práce se zabývá vztahem vegetariánství v rámci křesťanské církve, konkrétně Církve adventistů sedmého dne. Cílem této bakalářské práce je zjištění motivů, díky kterým si členové zmíněné církve volí vegetariánství. Teoretická část je zaměřena na problematiku vegetariánství v křesťanství. V teoretické části se nejprve v první kapitole pro lepší pochopení významu jídla zabývá sociologií jídla, která poukazuje na nejen symbolickou funkci jídla. Druhá kapitola je věnována vegetariánství obecně. Třetí kapitola popisuje sociální aspekty vegetariánství, díky kterým se jedinci rozhodují pro vegetariánství. Poslední čtvrtá kapitola teoretické části popisuje vegetariánství v rámci křesťanství. Pro zjištění motivů členů Církve adventistů sedmého dne byl v praktické části práce zvolen kvalitativní výzkum. Tímto výzkumem bylo zjištěno, že členové Církve adventistů sedmého dne si volí tento vegetariánský způsob primárně ze zdravotních důvodů.</p>
Klíčová slova:	Vegetariánství, náboženství, křesťanství, Církev adventistů sedmého dne, životní styl
Title of Thesis:	Vegetarianism in Christianity
Annotation:	This thesis deals with relation between vegetarianism

	<p>and christianity, especially in Seven-Days Adventist church. The aim of this work is to determine the motives that make the members of that church chooses vegetarianism. The theoretical part is focused on vegetarianism in Christianity. At first in the first chapter in theoretical part I deal with the sociology of food, which highlights not only the symbolic function of food because of better understanding. The second chapter is devoted to vegetarianism in general. The third chapter describes social aspects of vegetarianism, through which individuals decide to vegetarianism. The fourth last chapter of theoretical part of thesis describes vegetarianism within Christianity. To determine the motives of members of the Adventist Church in the practical part was choosen Qualitative Research. In this research, it was found that members of the Seventh Day Adventist Church choose vegetarianism primarily for a health reasons.</p>
Keywords:	Vegetarianism, religion, christianity, Seven-Day Adventist church, life style
Názvy příloh vázaných v práci:	0
Počet literatury a zdrojů:	49
Rozsah práce:	53 s. (62 343 znaků s mezerami)

Obsah

Úvod.....	10
1 Sociologie jídla	12
1.1 Funkce jídla	12
1.2 Postoje k jídlu	13
1.2.1 Postoj k masu	14
2 Vegetariánství.....	16
2.1 Vymezení pojmu.....	16
2.2 Základní dělení	17
2.3 Současná situace	17
2.3.1 Výzkumy zastoupení vegetariánů v populaci.....	18
3.1 Motivy volby vegetariánské stravy	19
3.1.1 Zdravotní důvody	19
3.1.2 Životní prostředí	20
3.1.3 Etické aspekty	21
3.1.4 Ekonomické důvody.....	22
3.1.5 Hladomor a solidarita.....	23
3.1.6 Sociální faktory	23
3.1.7 Náboženské principy	24
3.2 Výzkumy motivů při volbě vegetariánství.....	24
4 Křesťanství a vegetariánství	25
4.1 Náboženské motivy pro přijetí vegetariánství.....	26
4.1.1 Biblické texty	26
4.1.2 Původní strava.....	28
4.1.3 Opravdoví křesťané	29

4.4	Církev adventistů sedmého dne a vegetariánství	29
5	Výzkumná část	32
5.1	Úvod	32
5.2	Cíl práce	33
5.3	Hypotéza.....	33
5.4	Metodika.....	33
5.4.1	Respondenti	34
5.4.2	Průběh výzkumu.....	34
5.5	Rozhovory	35
5.5.1.	Analýza rozhovorů	35
5.5.2.	Interpretace rozhovorů.....	36
5.6.	Výsledky výzkumu.....	36
5.6.1	Zjištěné důvody.....	37
5.6.2	Posouzení hypotézy	42
5.7	Výzkumný výsledek	42
Závěr	.....	44
Literatura	.....	49

Úvod

"Náboženská úcta před tím, co stojí pod námi, zahrnuje samozřejmě i zvířata a ukládá člověku povinnost vážit si stvoření, která jsou mu svěřena a ochraňovat je."

Johann Wolfgang von Goethe

Téma této bakalářské práce je položeno na základech sociologie jídla, kdy chápeme vegetariánství jako alternativní způsob života, kteří si lidé volí z mnoha důvodů. Dříve než přejdeme přímo k vegetariánství v kontextu křesťanství, je třeba pochopit, že jídlo není pouze pokrmem. Může být projevem moci, úcty k životu, může být determinováno kulturně, nábožensky, ...

V dnešní době se můžeme často setkat s všudypřítomným důrazem na životní styl, na zdraví. Počínaje reklamami, konče nabídkou potravin. V supermarketech dostaneme koupit téměř všechny druhy ovoce a zeleniny ve všech ročních obdobích. Za účelem kvalitnějšího stravování je dnes v naší zemi rozšířen trend vegetariánských, dokonce i veganských, restaurací. Jako by ze všech stran na nás působila nějaká tajná síla, která nás nabádá k tomu, abychom se podívali na naše česká břicha a zapřemýšleli nad tím, jak zlepšit svůj životní styl a docílit lepšího zdraví, lepší formy. Vojtíšková píše o sociálních důvodech, které vedly jedince k přijetí vegetariánství. Nejprve zmiňuje důvody, které se pojí s kulturním posunem a chápáním světa (Fiddles in Vojtíšková, 2009, s. 67). Mezi další důvody řadí to, že lidé „nevegetariánství“ považují za vykořisťování, a nakonec také projevují sounáležitost s přírodou (Vojtíšková, 2009, s. 67). Středověk byl charakteristický z hlediska stravování žravostí, kdežto dnes je kladen důraz na jemnost a vytríbenost (Mennel in Vojtíšková, 2009, s. 67). Můžeme tedy

říci, že v dnešní době se nejenom hledí pouze na zdraví, ale také na určitou „harmonii se světem“, která se často pojí právě se stravovacími návyky. Mohlo by se tak zdát, že se rozšířil jakýsi kult těla, který se stal naším životním způsobem. Kubátová definuje životní způsob jako ustálený způsob chování, který ovlivňuje společenské podmínky, mapuje sociální realitu. Životní způsob je nositelem našich hodnot a idejí (Kubátová, 2000, s. 6) Zachováme-li určitý životní styl, vedou nás k němu nějaké ideje, normy nebo hodnoty. Jako jednu z mnoha hodnot, kterou lidé orientují svůj životní styl, může být i náboženství ke kterému se pojí spousta norem a idejí. Životní styl, který je determinován náboženstvím, nemá vliv pouze na např. výchovu, výběr partnera, odmítání alkoholu, tabákových výrobků, odívání, chování apod., ale i na způsob stravování. V rámci buddhistického, hinduistického náboženství nebo náboženského hnutí Hare Krišna je vegetariánství velmi důležité a každý člen těchto vyznání by měl abstinovat v otázce konzumování masa. Jak je to ale v křesťanství? Co vede členy této církve k výběru vegetariánského způsobu stravování? Je nutno upozornit na fakt, že v křesťanství není vegetariánství povinné a není ani tak zásadní jako ve zmiňovaných náboženstvích. Proto vzniká otázka, jaké jsou důvody přijetí tohoto způsobu stravování v křesťanství, zda převládají náboženské důvody nebo zda se od náboženských principů dnes již odstupuje a převládají běžné motivy pro vegetariánství, kterými může být, zdraví, etika, životní prostředí, ... V minulém režimu vznikl v křesťanském prostředí názor, který říká, že chceme-li být duchovněji, je třeba se mimo čtení Písma a modlitby stát vegetariánem. Tento názor dlouhou dobu charakterizoval křesťany, hlavně členy Církve adventistů sedmého dne, jako vegetariány. Dnes tento názor ve zmiňované církvi není tak běžný. V teoretické části se tedy budu zabývat vegetariánstvím v křesťanství teoreticky a v praktické části této bakalářské práce přejdu k výzkumu, který

by měl odhalit, jaké jsou motivy pro přijetí vegetariánství u členů Církve adventistů sedmého dne.

1 Sociologie jídla

Sociologie jídla sleduje trendy ve výživě v jednotlivých zemích, ale i celosvětově. Dále se zabývá vlivem reklamy, osvěty a výchovy v této oblasti (Maříková, Petrušek, Vodáková, 1996, s. 1074). Sociologie stravování má tedy sociální a kulturní dimenzi systému lidského stravování. Proces stravování je komplexní. Začíná teda produkcí a končí konzumací potravin (Beardsworth, 1997, s. 5). Pokud chápeme jídlo a jeho konzumaci jako sociální systém, je třeba ho uchopit v souvislosti s interakcemi. Sociologické hledisko zastává to, že vzorce chování se uskutečňují přejímáním sociálních norem a hodnot (Fraňková, Dvořáková-Janů, 2003, s. 135).

Vojtíšková se ve své práci zmiňuje o zajímavostech v konzumování potravy, které je možno zkoumat. Konzumování potravy můžeme zkoumat z makrosociologického i mikrosociologického pohledu. Ke zkoumání připadají záležitosti jako jsou stravovací návyky v závislosti na kultuře, ale také stravovací návyky jedince, které závisí na jeho životním stylu. Taktéž se mohou zkoumat i stravovací návyky v jednotlivých skupinách (Vojtíšková, 2009, s. 15).

1.1 Funkce jídla

Dle Fraňkové má jídlo významnou komunikativní funkci. Ve své knize uvádí klasifikaci komunikativně – symbolického obsahu jídla (Fraňková, Dvořáková-Janů, 2003, s. 237).

„Jídlo je prestižním produktem, je prožíváno jako určitý personální atribut, slouží jako exhibiční efekt, jako podívaná. Může zdůraznit sociální pozice určité elity, nebo naopak nezávislost jedince.“

„Jídlo slouží jako výraz socio-kulturní identifikace. Nemusí demonstrovat sociální roli individua, ale skupinovou konformitu, spojuje členy určité sociální skupiny. Druh preferovaného jídla může sloužit i jako poznávací znamení určité sociální skupiny, kasty, třídy.“

„Poskytuje produkty, které slouží jako fetiše nebo posilují jistotu (např. v stresových a emočních situacích). Lidé věří, že se bez nich nemohou obejít. Plní i magicko-religiózní funkci.“

„Je zdrojem hédonických pocitů. Poskytuje slast a příjemné pocity svojí chutí, vůní, vzhledem. Lidé mu přizpůsobují vlastní chování a jeho konzumování jim přináší pohodu, požitek i prostředek komunikace.“

„Pouze funkční produkty – jídla, jež slouží jenom jako zdroj energie a životně důležitých živin. Z hlediska symbolického i komunikačního jsou neutrální.“

Jídlo tedy může poukázat na sociální pozici, kterou jedinec zastává, může spojovat členy dané skupiny, utvářet identitu skupiny a může být charakteristickým znakem této skupiny. Jídlo může mít na jedince pozitivní vliv ve stresových situacích. Jídlo má ale i významnou společenskou roli, kdy pozvání na oběd nemusí být založen na uspokojení potřeby hladu, ale může se stát prostředkem k setkávání lidí.

1.2 Postoje k jídlu

Postoj k jídlu závisí na našich preferencích a averzích, kdy se averze vytváří mnohem rychleji než preference. Tyto postoje si jedinci tvoří k celým pokrmům, ale i k jednotlivým surovinám. Averze může být spojená i

s negativními zkušenostmi v jídelnách, v mateřských nebo základních školách v dětském věku jedince, kdy pod nátlakem autority jsou děti často nuceni ke konzumaci různých pokrmů, i přes nevoli dítěte.

Paulík uvádí, že postoje k jídlu můžeme vyjádřit za použití škály s póly negativní – lhostejný – neutrální – vysoce pozitivní. Jídlu jedinci tedy mohou dávat důležitou hodnotu. Pokud tato hodnota nedojde naplnění, může se stát zdrojem frustrace (Paulík, 2010, s. 132).

Postoj k jídlu je významný i pro náboženské a filozofické systémy. V taoismu je kladen důraz na správnou přípravu jídla a vyváženou stravu v zájmu harmonie těla i ducha. V buddhismu je kladen důraz obzvláště na pozornou a pečlivou přípravu pokrmů, které nesou sílu Buddhy (Fraňková, Dvořáková-Janů, 2003, s.239). Jídlo tedy může mít také symbolické významy. V náboženských obřadech je například víno považováno jako symbol krve Ježíše Krista. Na Vánoce nebo Velikonoce určité pokrmy taktéž nesou daný symbol, který si ale mnoho lidí neuvědomuje, a i přesto tyto tradice zachovávají (Fraňková, Dvořáková-Janů, 2003, s.239).

Již od raného věku se tvoří postoje k jídlu vlivem tlaku sociálního prostředí. Nejen prostředí, ale hlavně i rodina zde hraje hlavní roli. Postoj je ale také determinován zkušenostmi dítěte s jídlem a jeho osobností. (Fraňková, Dvořáková-Janů, 2003, s.236).

1.2.1 Postoj k masu

Z historické perspektivy se člověk nejprve živil jako sběrač a lovec. V tehdejší době byl kladen důraz na zemědělství a lidé pečovali o přírodu a své zahrady hlavně z důvodů pěstování rostlin. Je tedy pravděpodobné, že se jejich potrava skládala převážně z rostlin, kořínků, semen, hub, zeleniny a ovoce. Jackson dále zmiňuje, že maso tvořilo pouze malou část z celkového

obsahu konzumovaného jídla. Lov se tehdy stal druhořadým způsobem získávání obživy, protože zemědělstvím se dalo lépe uživit (Jackson, 2004, s. 38). V minulosti byla masitá strava ale přisuzována spíše vládnoucím a mocným lidem. Maso se tedy stalo symbolem moci a blahobytu (Jackson, 2004, s. 68). Kubátová se ve své knize zmiňuje, že: „...po většinu lidských dějin měli lidé hlad, nebo alespoň trpěli nedostatkem potravy, a proto měli z hladu strach...“, kdy symbolem dostatku byl tuk a maso. (Montanari in Kubátová, 2010, s. 214). Dále ve stejné knize popisuje změnu postavení k jídlu, jídlu. Zmiňuje se o vzestupu ekonomického blahobytu, který měl za následek, že společnost jako celek konzumovala stále více (2010, s. 214). Dle Montanariho byla vrcholem obrovská konzumace masa, díky kterého měl být nasycen hlad. Ve 20. století se na stolech již i v chudých domácnostech objevovalo velké množství masa. Naopak vyšší třída konzumovala velice střídavě a především zeleninu. (Montanari in Kubátová, 2010, s. 214). Až teprve koncem 20. století přišla ideologie štíhlosti a vztah k jídlu se změnil. Nebezpečí hladu bylo vystřídáno strachem z přemíry jídla. V konzumní společnosti se diety staly populárním fenoménem (Kubátová, 2010, s. 215).

V dnešní době již maso není symbolem moci. Je výsledkem rozhodnutí jedince o jeho konzumaci. Toto rozhodnutí může být ovlivněno mnoha vlivy (náboženský, etický, zdravotní, ...). Dnes, a zvláště v posledních letech, je kladen velký důraz na výživu, na životní styl. Každý člověk pojímá správný životní styl jinak. Tyto styly se ve většině případů odlišují od hlavního proudu a jsou označeny jako alternativní. Kukačka píše, že do těchto alternativních stylů patří právě vegetariánství. Dále se jedná o dělenou stravu, veganství, makrobiotika, výživu dle krevních skupin nebo metabolických typů atp. (Kukačka, 2010, s. 52).

2 Vegetariánství

Pro další pokračování práce je důležité vymezit pojem vegetariánství, se kterým budu nadále často pracovat.

2.1 Vymezení pojmu

Slovo vegetariánství pochází z latinského slova „vegetus“, což znamená čerstvý, zdravý, žijící nebo také životný (Česká společnost pro výživu a vegetariánství). Podobně pojmy vegetariánství definují Stránský a Ryšavá slovesem oživovat (Stránský, Ryšavá, 2010, s. 129). Staří Římané označovali pojmem „Homo vegetus“ duševně i tělesně zdravého, vitálního jedince, tedy vegetariána (Risi, Zürer, 2007, s. 26). Díky Římanům má pojem vegetariánství širší rozměr. Nejedná se pouze o vyloučení masitých pokrmů a konzumování obilné, ovocné a zeleninové stravy, ale i celkový život v harmonii. Slimáková k tomuto ještě přidává, že se jedná o životní styl, který se spojuje s nekuřáctvím, odmítání návykových látek, s pohybem a se správnou spánkovou hygienou (Slimáková, 2008, s. 11). Vegetariáni byli kdysi tehdejší společností považováni za podivíny. Dnes je ale vegetariánství považováno za nejspornější způsob stravování, což v jedincích konzumujících masitou stravu může vyvolávat pocit viny (Hirsch, 2003, s. 243).

Vegetariánství je druh alternativního stravování. Lidé, kteří jsou vegetariány nekonzumují drůbež, zvěřinu, ryby, koryše nebo vedlejší produkty porážky. Vegetariáni konzumují především obilninovou stravu, luštěniny, ořechy, semena, ovoce, zeleninu, a to s nebo bez využití mléčných výrobků nebo vajec. Právě díky konzumaci mléčných výrobků a vajec se vegetariánství dále dělí ně několik druhů (Vegetarian society).

2.2 Základní dělení

Vegetariánství je rozděleno na mnoho směrů podle míry odmítání živočišných produktů, ale i tak jsou značné rozdíly v míře konzumovaných potravin.

Laktoovovegetariánství:

Do této skupiny náleží nejvíce vegetariánů. Jedná se o stravu, kdy lidé vyřazují ze svého jídelníčku pouze masné produkty. Na rozdíl od jiných konzumují mléčné výrobky i vejce.

Laktovegetariánství:

Vegetariánská strava v této podobě vylučuje masné produkty, ale i vejce. Vejce je totiž považováno za předstupeň života.

Ovovegetariánství:

Zástupci toho stylu stravování ze svých jídelníčků vyřazují masné a mléčné produkty.

Veganství:

Veganství je nejpřísnější formou vegetariánství. Dochází k vyloučení masných a mléčných produktů, vajec a živočišných produktů.

(Soukupová, 2009, s. 10)

2.3 Současná situace

Studie, které se zabývají zjišťováním zvyklostí týkajících se vegetariánství naznačují, že počet jedinců praktikujících vegetariánství se stále zvyšuje. Vzhledem k tomu, že vegetariánství se člení do dalších podskupin, které jsou uvedeny výše, mohou vzniknout chyby v porovnávání výsledků. Medřická uvádí, že některé výzkumy zařazují do podskupin vegetariánství i semi-vegetariány, tedy ty, kteří konzumují pouze ryby a drůbež, a to ve velmi malém množství, proto se mohou procentuální

zastoupení vegetariánů v populaci v závislosti na definování velmi lišit. Zastoupení vegetariánů také může být rozdílné v závislosti na zemi, ale primárně na náboženství, kultuře nebo tradici (Medřická, 2008, s. 10).

2.3.1 Výzkumy zastoupení vegetariánů v populaci

Spencer uvádí, že v Indii se k vegetariánství hlásí asi 80 % populace (Spencer, 1995, s. 70), což je jistě způsobeno kulturou a náboženstvím.

Dle Phillipse zastoupení vegetariánů rapidně vzrostlo až v posledních 50 letech. Během druhé světové války se k vegetariánství v Británii hlásilo 0,2 % populace, v roce 1980 1,8 % a v roce 2000 až 7 % (Phillips, 2005, s. 6). Tento nárůst počtu vegetariánů můžeme přisoudit vzrůstající životní úrovni, která druhou světovou válkou velmi klesla.

Podle Krchy se v roce 1998 v České republice hlásilo k vegetariánství pouze 2–3 % (Krch in Dvořáková, 1999, s. 82).

Z výzkumů Stenmarku se dovídáme, že se v roce 2003 v Čechách označila za vegetariány 2 % populace (Vegetariánství, 2008).

Hill ve své knize odhaduje, že v celosvětovém měřítku tvoří vegetariáni 4 % populace (Hill, 1996, s. 13).

3 Sociální aspekty vegetariánství

Tato kapitola se v jednotlivých podkapitolách zabývá motivy, které mají vliv na výběr vegetariánského způsobu stravování.

3.1 Motivy volby vegetariánské stravy

Jedinec, který se hlásí k vegetariánství (nebo i k jinému alternativnímu způsobu stravování / způsobu života), se může často potýkat s otázkou, kterou mu lidé kladou, proč je zastáncem vegetariánské stravy, tedy co mělo na jeho rozhodnutí vliv. Otázkou tedy je, jaké jsou motivy volby vegetariánské stravy? V následujících podkapitolách vymezím nejvýraznější motivy, které determinovaly postoj lidí k masu. Tyto motivy je třeba uvést pro snadnější zařazení odpovědí získaných z výzkumu, který jsem provedla.

Mezi důvody volby vegetariánství patří zdravotní motivy, dopad na životní prostředí, etické aspekty, náboženské a filozofické principy, politické a ekonomické důvody, hladomor a solidarita (Stránský, 2010, s. 130).

3.1.1 Zdravotní důvody

Výzkumy poukazují na fakt, že plnohodnotná strava nemusí obsahovat masité pokrmy. Dále je ale také prokázáno, že zdravě můžeme jíst, i když budeme střídavě konzumovat tyto masité pokrmy. Lékařské výzkumy z celého světa poukazují na nadměrný příjem masa, který podporuje a má vliv na vznik nemocí. Mezi tyto nemoci patří např. vysoký krevní tlak, nadváha, kardiovaskulární onemocnění, alergie, revmatismus, cukrovka nebo nádorová onemocnění (Risi, Zürer, 2007, s. 9). Je dokázáno, že se u vegetariánů tyto choroby vyskytují v podstatně menší míře než u jedinců požívající maso a je u nich nižší výskyt srdečních onemocnění,

hypertenze, některých druhů rakoviny a obezity než u lidí stravujících se konvenčním způsobem (Mengels, 2003).

Vegetariánství s sebou nese výhody pouze v tom, že vegetariánská strava lidem prospívá, ale i v tom, že je prevencí vzniku těchto civilizačních chorob. Ze zdravotního hlediska má vegetariánství dopad i na dlouhověkost. Studie, které se zabývají dlouhověkostí, poukazují na fakt, že vegetariáni disponují lepší kondicí a žijí až o 7–9 let déle (Slimáková, 2008, č. 2, s. 10). Vegetariáni také volí tento způsob stravování, jelikož mají obavy z obsahu hormonů a chemikálií, které mohou být obsaženy v mase zvířat. Mezi další obavy patří nákaza nemocí, které zvířata v poslední době mají (ptačí chřipka, nemoc šílených krav, slintavka, ...) (Trochia in Medřická, 2008, s. 38).

3.1.2 Životní prostředí

Někteří jedinci volí vegetariánství z důvodů ochrany životního prostředí. Luňáček uvádí, že vegetariánství je důsledkem rozhodnutí lidí, kterým nejde primárně o jejich vlastní harmonický život, ale kteří se chtějí šetrně chovat k životnímu prostředí. K chovu zvířat je nutno přizpůsobit prostředí, tedy vykácet lesy, aby mohli vzniknout pastviny, dále se s chovem pojí velká spotřeba vody a energie, proto tito lidé raději volí vegetariánský způsob života, aby nepřispívali k tomuto zatěžování přírody (Forejtová, 2004, s. 6-7).

Vegetariánství může být nápomocno zabránění katastrofickým změnám. S chovem zvířat se totiž pojí i únik velkého množství oxidu uhličitého, freonů, metanu, které přispívají ke globálnímu oteplování (Melinová, 2008, s. 8).

Díky vegetariánství se může snížit spotřeba zdrojů země, které ubývají. Pokud by všichni lidé země využívali tolik zdrojů nutných pro svou

obživu jako průměrný člověk žijící v Americe, potřebovala by naše populace ke svému uživení tři planety Země (Melinová, 2008, s. 8).

Jeden hektar půdy, na kterém se mohou pěstovat obiloviny nebo luštěniny lidem nabízí 5 až 10krát více proteinů než hektar půdy pro produkci masa (Společnost pro zvířata, 2009). Opitz píše, že potrava pro dobytek má mnohem větší energetickou hodnotu, než kterou ze zvířecího masa dostaneme. Navíc kdybychom použili všechny obiloviny a luštěniny, které slouží pro krmi dobytka pro potřebu lidí, téměř by zmizel hladomor v zemích, kde vládne chudoba (Opitz, 2002, s. 11-12) Všechna tato fakta (a zdaleka nejsou všechna) by nás měla vést k zamyšlení, zda nám konzumace masa za tyto všechny dopady konzumace opravdu stojí za to.

3.1.3 Etické aspekty

Hill uvádí, že 67 % vegetariánů motivovaly právě etické důvody k tomu, aby praktikovali tento alternativní způsob života. Tito lidé nedokáží žít s představou, že by se podíleli na smrti zvířat (Hill, 1996, s. 13). Dle těchto procentuálních výsledků z výzkumů je zjevné, že rozhodnutí jedinců při volbě vegetariánství je nejvíce determinováno etickými důvody.

Lidé se v dnešní společnosti snaží distancovat od smrti zvířat a radši o tom ani nepřemýšlí, protože má-li člověk informace o jatkách a způsobu zabíjení zvířat, je pravděpodobné, že bude zatížen pocitem viny a nechuti (Dvořáková-Janů, 1999, s. 51). Slimáková také píše o faktu, kdy se lidé stávají vegetariány právě díky tomu, že mají možnost poznat prostředí, kde se tato zvířata určená na porážku chovají a zabíjejí (Slimáková, 2008, s. 13).

Největší utrpení zvířat, která jsou určena na jatka, s sebou nese samotný transport na porážku (Kapleau, 1992, s. 29). Zvířata jsou mnohdy dovezena na jatka poraněná. Krvácejí jim uražené rohy, mají zlámané nohy, trpí žízní, hladem a strachem (Risi, Zürer, 2007, s. 41). V důsledku pouze

tohoto transportního procesu uhyne velké množství zvířat dříve, než je na jatka dovezou (Melinová, Davisová. 2008, s. 15).

V potaz musíme vzít nejen nehumánní transport a zacházení se zvířaty, ale i podmínky, ve kterých jsou zvířata chována. Penman se tomuto problému věnuje a zmiňuje se o situacích, kdy zvířata nemohou uspokojovat své základní biologické potřeby. Dochází ke kastraci, značkování zvířat, oddělování mláďat od matek. Nejalarmizující jsou ale podmínky, ve kterých zvířata žijí. Často jsou chována za podmínek, kdy se pro velký počet zvířat na malém prostoru nemohou ani otočit (Penman, 1996, s. 113).

Otázka, která zaznívá mezi vegetariány a ne-vegetariány se týká vědomí zvířat. Mohou zvířata myslet? Uvědomují si bolest? Pociťují strach? Mají emoce? Slimáková ve svém článku uvádí, že ANO! (Slimáková, 2009). Zvířata dokáží pociťovat bolest, mít strach a vnímat špatné zacházení stejně jako člověk. Také Penman pracuje s myšlenkou vědomí zvířat. Došel k závěru, že fungování mozku lidí a zvířat se liší pouze v kvantitě nebo intenzitě, nikoli v tom, že vědomí nemají (Penman, 1996, s. 126). Prieur navíc potvrzuje, že zvířata mohou vnímat bolest, strach, a navíc i emoce (Prieur, 1994, s. 40).

3.1.4 Ekonomické důvody

Pokud se koukáme na konzumaci masa z ekonomického hlediska, musíme uznat, že jeho pořizovací cena je většinou vyšší, než mají potraviny stejné výživové hodnoty. V porovnání je cena masa v poměru obsahu bílkovin mnohokrát vyšší než cena rostlinných produktů (např. obilovin, luštěnin). Konzumace rostlinné stravy je tedy značně levnější. Opitz píše, že porovnáme-li půdy o stejné rozloze, kterou potřebuje člověk, který jí maso a člověk, který prosazuje vegetariánskou stravu, dostaneme dva poznatky. Zaprvé – ne-vegetariánovi by pro jeho potřeby nestačila stejně velká plocha jako vegetariánovi. Zadruhé – na půdě, která je vyhrazena pro obiloviny,

získáme mnohem více bílkovin než na půdě určené pro chov zvířat určeným pro jatečná zvířata (Opitz, 2002, s. 12).

3.1.5 Hladomor a solidarita

S dalším důvodem pro vegetariánství přichází Rogers, který nabízí velice zajímavé vysvětlení volby vegetariánství. Dle něho lidé, kteří žijí v zemích blahobytu, odmítají životní styl, který je typický pro dnešní společnost. Tito lidé jsou si vědomi svého blahobytu, ale jsou si vědomi i chudoby, která se vyskytuje v jiných zemích. S těmito lidmi soucítí a nabízejí jim pomoc. Proto se často vzdávají masité stravy, aby tito lidé z chudých zemí mohli zužitkovat obilniny, luštěniny apod., které vypěstují a nepoužili je sami pro výkrm jatečného dobytka (Roger, 1999, s. 167).

3.1.6 Sociální faktory

Mezi sociální faktory můžeme zařadit například vliv partnera, vrstevníků nebo rodiny, která pomocí výchovy má velmi velký vliv na utváření člověka a jeho postoje a názory. Petrová uvádí další důvody, kterými mohou být vliv médií, snaha odlišit se, být in, vyzkoušet něco nového. Volba vegetariánství ale může také být protestem vůči tradicím, zvykům, konzumnosti atp. (Petrová, 2008, s. 16). Janda a Trocchia zmiňují jako další důvod pro vegetariánství referenční skupinu. Příslušnost k vegetariánské skupině může v určitých situacích zvyšovat sociální postavení. Tento životní styl se dnes může zdát jako moderní (Janda, Trocchia in Medřická, 2008, s. 38).

3.1.7 Náboženské principy

Lidé si vybírají vegetariánství i z náboženských důvodů. Těmto náboženským důvodům se ale budu plně věnovat v další kapitole.

3.2 Výzkumy motivů při volbě vegetariánství

Bylo provedeno mnoho výzkumů, které se zabývaly motivy, které vedou jedince k rozhodnutí stát se vegetariány.

Kulhavý ve svém výzkumu zjistil, že u vegetariánů v České Republice převládá etický motiv. Druhým nejčastějším motivem bylo náboženství, třetím jsou ekologické důvody. Teprve na čtvrtém místě jsou zdravotní motivy a na posledním sociální (Kulhavý, 2007, s. 28).

Také Beardsworth a Keil zjistili, že pro respondenty je hlavním motivem etika, kdy nemáme právo zvířata zabíjet a působit jim utrpení (Beardsworth, Keil, 1992, s. 269).

Kim a kol. se také zabývali motivy k vegetariánství. Výzkum provedli v roce 1974 a 1997. Respondenti mohli vybírat z náboženských, filozofických, zdravotních a etických motivů. V rámci výzkumu bylo zjištěno, že obě skupiny nejčastěji uváděly zdravotní motivy. Z výzkumu z roku 1997 se dovídáme, že osobní filozofii a náboženství kladou respondenti větší důraz v pozdějším výzkumu než dříve. Tento fakt se vysvětluje snadnějším přístupem k informacím, tedy i jejich šířením (Kim a kol, 1999, s. 598).

4 Křesťanství a vegetariánství

Jídlo je významnou součástí každodenního uctívání, zdraví a společenského života napříč všemi kulturami a náboženstvími. Jídlo a způsob stravování se týká především vegetariánských menšin jako jsou například Hare Krishna, buddhisté nebo křesťanské církve, především Církev adventistů sedmého dne. Tito stoupenci definují spiritualitu jako něco více než pouze „být spojen s Bohem“ (Nath, 2010, s. 356).

Bio – spiritualita je nástroj, který představuje vztah nadpřirozené víry a přirozeného fyzického prostředí. Studie zahrnuje také sociální, výživové a duchovní rozměry vegetariánů, kteří jsou věřící (Nath, 2010, s. 356). Z tohoto pohledu můžeme pochopit širší dimenzi vegetariánství, která se týká právě i křesťanství.

Mnoho významných křesťanů bylo vegetariány. Mezi ně patří např. František z Assisi, sv. Antonín, Kléméns z Alexandrie, Basilius Veliký, sv. Jeroným, Eusebius, Bonifác, Řehoř z Nazianzu, Matouš, Mistr Eckhart, nebo matka Tereza. V tibetském klášteře byly před zničením ukryty původní záznamy o životě Ježíše Krista. Tyto záznamy byly zveřejněny až v roce 1991, kdy se dovídáme o lásce Ježíše Krista ke zvířatům a jeho úctě k nim (Opitz, 2002, s. 14). Ježíš Kristus a členové jeho rodiny byli pravděpodobně vegetariány. Z ranných křesťanských kronik se dočítáme, že první následovníci Ježíše Krista (učedníci) jedli obvykle nemasitou stravu (např. evangelista Jan, Matouš,) (Tichý, 2016, s. 19).

V poslední době se více a více křesťanů stává vegetariány nebo alespoň masitou stravu značně omezují (Risi, Zürcher, 2007, s. 28). Z výzkumu bylo zjištěno, že 35 % adventistů praktikuje vegetariánství (Obiri, Chandrashekhar, Dange, 2016, s. 163).

4.1 Náboženské motivy pro přijetí vegetariánství

Náboženství a příslušnost k určité církvi determinuje celý život člověka. Jeho myšlení, postoje, názory, hodnoty, tradice a zvyky. Na všechny církve můžeme nahlížet jako na určité charakteristické skupiny. Jak je známo, ve skupině dochází k vytváření již zmiňovaných hodnot, názorů apod. Není tomu jinak ani v církvích. V rámci sdílení stejných názorů a hodnot, které se v církvích vyskytují, může docházet k neuvědomělému chování – lidé jednají tak, jak se to od nich očekává, protože to lidé takto dělají. Mnohdy ale sami nevědí proč.

Křesťané si velice často dávají záležet na životním stylu, který vychází z Desatera Božích přikázání, která jsou zmíněna v Bibli. Tito věřící velice často odmítají konzumaci alkoholu, kouření nebo požívání návykových látek. Jejich životní styl je založen na dobru, lásce, rodině, pokoře, střídmosti a uctívání Boha.

Následující podkapitoly se budou zabývat náboženskými motivy pro volbu vegetariánství, které plynou z biblických textů a mohly by tak mít vliv na výběr vegetariánské stravy. Dále se zaměřím na původní způsob stravování, který potvrzuje vegetariánství, a nakonec konkrétně na Církev adventistů sedmého dne.

4.1.1 Biblické texty

Křesťané se snaží žít podle doporučení, která jsou obsažena v Bibli. Neznámější příručkou je Desatero Božích přikázání, mezi kterými je šesté přikázání: „Nezabiješ.“ (Exodus 20:13). Mnoho lidí vede spory o tom, zda se toto přikázání týká i zvířat nebo pouze lidí. Někteří lidé věří, že se týká i zvířat, a proto se stali vegetariány (Opitz, 2002, s. 14). Dále se Opitz zmiňuje o spisech o Ježíšově životě, ve kterých se píše:

„...Během své pouti dospěl také do země chaldejské, kde vyučoval kněze a mudrce: nikdo nemá zraňovat a zabíjet, neboť svět má být naplněn poznáním jednoho svatého. A v těchto dnech chci opět uzavřít smlouvu se zvířaty celé země a s nebeským ptactvem, s mořskými rybami a se všemi ostatními tvory Země. Chci zlomit luk a také meč a také vypovědět všechny válečné nástroje z této země tak, aby lidé a zvířata mohli žít beze strachu...”.

“...Na jiném místě spatřil jednoho mladého muže, který se právě chystal zabít králíky a holuby proto, aby jemu a jeho učedníkům připravil pokrm. Ježíš řekl: máš dobré srdce a Bůh tě osvítí. Ale nevíš, že Bůh dal na počátku člověku za potravu plody země a stvořil ho stejně jako opici, vola a koně nebo ovci a nedovolil mu, aby zabíjel své spolutvořence a pojídal je? ...”

Tyto texty poukazují na možnost, že Ježíš Kristus byl vegetariánem a vegetariánství dokonce prosazoval. Protože křesťané mají následovat příklad Ježíše Krista, kterého lidem poslal na zem Bůh, aby nám ukázal, jak správně žít a aby lidi vykoupil ze hříchu a věčné smrti prostřednictvím své oběti na kříži, stávají se někteří členové vegetariány právě proto, že jím Ježíš Kristus byl.

Další text, který mohl inspirovat věřící k vegetariánství se nachází hned v první kapitole Bible, která pojednává o Stvoření světa. Je zde psáno:

„Plodte se a množte se a naplňte zemi. Podmaňte ji a panujte nad mořskými rybami, nad nebeským ptactvem, nade vším živým, co se na zemi hýbe.“ (Genesis 1:22).

Mnoho lidí si tento verš vykládá tak, že pokud mají panovat, má to být k jejich užitku a mohou zacházet s přírodou a vším, co je živé, jakkoli se jim zamane – tedy i zabíjet, pro svou potřebu. Tento výrok řekl Bůh Adamovi a Evě ještě před pádem do hříchu. Hřích neměl v ráji místo, a proto

se i nedocházelo k zabíjení. Adam a Eva se měli naopak o zahradu starat a spravovat ji – tedy podmanit si ji (Váně, 2007, s. 42).

4.1.2 Původní strava

O původní stravě člověka se můžeme dovídat z výzkumů, ale také opět i z Bible, ve které je napsáno, co Bůh řekl:

„Hle, dal jsem vám na celé zemi každou bylinu nesoucí semena i každý strom, na němž rostou plody se semeny. To budete mít za pokrm. Veškeré zemské zvěři i všemu nebeskému ptactvu a všemu, co se plazí po zemi, v čem je živá duše, dal jsem za pokrm veškerou zelenou bylinu.“ (Genesis 1:29).

Tento verš z Bible opět poukazuje na prvotní vegetariánskou stravu, která byla na zemi před pádem do hříchu. Křesťané věří v druhý příchod Ježíše Krista, kdy poté budou žít v království nebeském. I z popisu toho království můžeme vyčíst, že:

„...A smrti již nebude, ani žalu ani nářku ani bolesti už nebude... „a dále také: „...Uprostřed města na náměstí, z obou stran řeky, bylo stromoví života nesoucí ovoce dvanáctkrát do roka; každý měsíc dozrává na něm ovoce a jeho listí má léčivou moc pro všechny národy.“ (Zjevení Janovo 21:4, 22:2).

Z těchto textů plyne, že původní strava byla vegetariánská, kdy se první lidé živili plody a semeny. V Bibli ale máme také zaznamenáno, jaká strava bude jednou v království nebeském, ve které křesťané věří a touží se tam jednou dostat. Nebude tam žádná smrt, což nám poukazuje na to, že se ani zvířata pro obživu nebudou zabíjet. Pokud tedy původní a následující strava měla a má být vegetariánská, proč by tedy na této zemi měli jíst maso?

I výzkumy, které byly provedeny bez ohledu na Bibli poukazují na vegetariánskou stravu jako na prvotní stravu vůbec. Můžeme se setkat s různými názory historiků, antropologů a archeologů. Philips ve své studii soustřeďuje pozornost na paleontologické nálezy v Africe, které poukazují na

hominidy, kteří se původně živilí vegetariánskou stravou, a to zejména z důvodu kvality a typu jejich chrupu (Phillips, 2005, s. 134). Stejně tak i Rodríguez zveřejňuje závěry bádání několika antropologů a vědců během 18. a 19. století, kteří se jednohlasně shodli na tom, že se člověk původně živil masitou, rostlinnou stravou, a to hlavně ovocem (Rodríguez, 1996).

4.1.3 Opravdoví křesťané

Z několika rozhovorů, kterých jsem se mohla v církvi účastnit jsem se dozvěděla, že v určitém období se za „správného křesťana“ považoval ten, kdo zachovával již zmiňovaný životní styl, ale navíc odmítal i masitou stravu. Jako by to členy církve mělo více posvětit a vegetariánství tak mělo vliv na jejich spásu při druhém příchodu Ježíše Krista. Mnoho lidí se proto v této době rozhodlo pro vegetariánství. Díky těmto skutečnostem si mohli ateisté mnohdy vytvářet mylnou představu o křesťanech, kteří nejen že mají jiný životní styl než ostatní, ale zakládají si také na tom, že jsou vegetariáni a mohlo tak tedy vzniknout přirovnání křesťan = vegetarián.

4.4 Církev adventistů sedmého dne a vegetariánství

Vegetariánství není hlavním znakem pro křesťanské církve hlavního proudu. Nicméně Církev adventistů sedmého dne se domnívá, že jejich duchovní zdraví pracuje ve shodě s jejich fyzickým zdravím, na které má pozitivní vliv právě vegetariánství (Nath, 2010, s. 356).

Z vlastní zkušenosti a poznání Církve adventistů sedmého dne mohou říci, že tato církev svým členům vegetariánství nepřikazuje ani nevnucuje, nýbrž doporučuje. Beardová s Yntemov se k Církvi adventistů sedmého dne vyjadřuje jako o úspěšné vegetariánské komunitě, kdy největší část tvoří lakto-ovo-vegetariáni (Beardová, Yntemová, 2004, s. 28). Výzkum ukazuje, že

35 % ze všech adventistů praktikuje vegetariánství (Obiri, Chandrashekhar, Dange, 2016, s. 163).

Učení a základní principy křesťanského života v církvi adventistů sedmého dne vychází převážně ze spisů prorokyně Elleny G. Whiteové, na kterou se často členové této církve odvolávají. Její knihy a články nabádají ke zdravé výživě a celkově ke správnému životnímu stylu a mnohdy jsou důvodem, proč se tolik adventistů stalo vegetariány. Poselství, zvláště o vyloučení masa, dostávala skrze vidění, kdy jí Bůh zjevil plán pro stoupence, pro které je dobré zachovávat tuto vegetariánskou dietu (Obiri, Chandrashekhar, Dange, 2016, s. 163).

Aspektem víry a uctívání je pro adventisty zdravé tělo a zdravý duch. Konzumování vegetariánských potravin je hlavním způsobem udržení si dobrého zdraví. Své zdraví tady podporují odmítáním alkoholických nápojů a tabákových produktů (Nath, 2010, s. 364).

Vegetariánští adventisté věří, že jsou vyvoleným lidem, a proto musí být „oddělení“ – být zdraví a odmítnout masitou stravu. Vegetariánskou stravu přijímají jako Boží radu pro jejich novou identitu, kterou jsou odlišeni od zbytku společnosti, která vyvolená není (pokud nepřijmou Ježíše Krista jako svého spasitele). Proto si také velice pečlivě vybírají svoji stravu, jelikož svá těla chápou jako „chrám Boží“, ve kterém by nemělo být nic zlého, špatného a nezdravého. Pomocí vegetariánství si zachovávají nejen zdravé tělo, ale také zdravého ducha, který má přímý vliv na jejich morálku a skrze kterého mají schopnost rozeznat pravdu (Sanchez a kol., 2016, s. 6-8).

Zdravého ducha lze udržovat nejen výběrem stravy, tedy praktikováním vegetariánství, ale také půstem. Bubík píše o půstu jako o vědomém zdržení se pokrmů, jistých druhů jídla, a to buď trvale, nebo dočasně. Jde o schopnost zacházet s pocitem hladu a zdržet se potěšení, kterého se strážníci prostřednictvím jídla dostává. Držení půstu se může

stát celospolečensky prospěšné. Může se jednat o přípravu na možné hladovění, snížení hladovění, nebo snížení spotřeby na minimum. Půstem můžeme poukázat na důsledky konzumace jídla, které se týkají lidské mysli a zdraví člověka, požívá-li nadměrné množství jídla. Půst je také udržován jako prostředek, kterým díky snížení smyslového vnímání dochází ke zbystrění duchovního vnímání (Bubík in Stojanovičová, 2010, s. 16). Z vlastní zkušenosti mohu říci, že v rámci Církve adventistů sedmého dne, ve které jsem členem, je půst důležitou součástí duchovního života. Členové se často postí právě ve chvílích, kdy prožívají vnitřní boje nebo mají velké problémy. V půstu nejde pouze o podstoupení hladovění. Jak již bylo zmíněno, v postní době se hlavně jedná o to, že je člověk minimálně zaměstnán každodenními činnostmi. Kombinace fyzického půstu a půstu, která se týká např. sledování televize, poslouchání rádia, používání počítače, jedincům přináší větší časový prostor pro četbu Bible, která je důležitou součástí půstu. Díky četbě a modlitbám se jedinci, kteří podstupují půst, snaží Bohu naslouchat a poznat jeho vůli, tedy i řešení jejich problémů nebo uzdravení jejich duše. Tato instituce půstu často sjednocuje členy církve, a to obzvlášť v prostředí jednotlivých sborů, kdy společné prožívání půstu posiluje tato shromáždění a buduje a posiluje jakési „kolektivní vědomí“. Úplný půst nebo půst, kde je konzumace omezena na minimum nebo se týká půstu od určitých potravin (např. masa) má vliv nejen na život jedince, ale i na širší společnost, ve které je tento zvyk dodržován.

5 Výzkumná část

5.1 Úvod

Na začátku realizace výzkumu, je třeba si stanovit výzkumný problém, který vyžaduje určitý přehled o dané problematice a který je postupně zpřesňován v podobě výzkumné otázky. Jasně zformulovaný výzkumný problém je základem pro formulaci výzkumné otázky (Miovský, 2006, s. 88). Přehledem o dané problematice se stala teoretická část této bakalářské práce, ve které byla nejprve přiblížena sociologie jídla, díky které můžeme pochopit, že tento alternativní způsob stravování se může lišit v různých kulturách a prostředích. Následně byl popsáno vegetariánství, možné důvody pro přijetí vegetariánské stravy, a nakonec vztah křesťanství ke konzumaci masa, obzvlášť poté v Církvi adventistů sedmého dne.

Stanovení výzkumného problému, znamená přesně definovat, čemu se bude výzkum věnovat, přičemž je to jev, kterému plně nerozumíme a potřebujeme o něm získat více informací (Švaříček, Šed'ová, 2007, s. 64–65). Tato práce pokračuje výzkumem, který se bude věnovat vegetariánství v křesťanství z důvodů zjištění motivů přijetí vegetariánství v této církvi.

Ve studii *God is a vegetarian* je uvedeno, že volby týkající se výživy členů církve, se tak staly doslovný projevem víry. Jídlo není pouhým pokrmem, jak by se mohlo na první pohled zdát. Pro křesťany pokrm není pouze potravina. S procesem stravování se pojí i to, zda je potravina zdravá a zda skrze ni lze vzdát určitým způsobem chvála Bohu (Nath, 2010, s. 357). Z tohoto zjištění nám vyvstává otázka, zda všichni křesťanští vegetariáni přijímají tento alternativní způsob stravování na základě důvodů, které jsou spjaty s náboženstvím nebo zda k tomu mají jiné důvody, které nejsou náboženstvím determinovány.

5.2 Cíl práce

Cílem této práce je zjistit, jaké jsou důvody volby vegetariánství u členů Církve adventistů sedmého dne. Hlavní otázka se týká toho, zda má křesťanství, vliv na výběr této vegetariánské stravy či ne, jelikož jsou jedinci vystavováni vlivům, které mohou v takovémto prostředí na člověka působit. Ze stanoveného cíle tedy vyplývají dva úkoly:

1. Zjistit motivy volby vegetariánství u členů Církve adventistů sedmého dne
2. Ověřit hypotézu

5.3 Hypotéza

Základ každého výzkumu je tvořen výzkumnými otázkami, které musí být v souladu se stanoveným cílem a výzkumným problémem. Jedná se o konkrétnější definování výzkumného problému (Švaříček, Šedová, 2007 s. 69).

V souvislosti se stanoveným cílem práce jsem určila hypotézu:

→ Členové Církve adventistů sedmého dne, kteří praktikují vegetariánství, si volí tento způsob stravování z křesťanských důvodů.

5.4 Metodika

Gavora definuje kvalitativní výzkum, jako snahu, kterou výzkumník vyvíjí, aby došlo ke sblížení s respondenty a mohl proniknout do situací a zjistit, jak je vidí zkoumaná osoba (Gavora, 2000, s. 31). Dále se Hendl zmiňuje o síle kvalitativního výzkumu, který je založen na datech, která popisují každodenní život respondenta, což je i záměrem výzkumu, který má zjistit, proč se lidé během svého života rozhodli pro tento alternativní způsob života (Hendl, 2005, s. 161).

Abych dostala co nejpřesnější odpověď na mou otázku týkající se důvodů volby vegetariánství u zmiňované církve, rozhodla jsem se provést

kvalitativní výzkum, kde respondenti mohou uvést velice zajímavé důvody, které by mohly v dotazníku v rámci kvantitativního výzkumu zaniknout nebo být opomenuty. Pro získání informací jsem tedy zvolila narativní rozhovor, tedy volné vyprávění respondentů na mnou položenou otázku.

5.4.1 Respondenti

Je nutné si uvědomit, že výzkum nemůže být zobecnitelný na celou církev adventistů sedmého dne a ani na území České republiky. Dále je nutno upozornit na fakt, že výsledky by na jiném území a v jiném čase mohly přinést rozdílná zjištění. Proto jsem pro potřeby bakalářské práce provedla výzkum pouze na území Moravsko-Slezského sdružení Církve adventistů sedmého dne. Jelikož jsem členkou této církve a geograficky spadá mé členství do toho sdružení, měla jsem k informacím snadný přístup, kdy jsem se všemi respondenty mohla navázat osobní kontakt a setkat se s nimi ve sboru, který navštěvují a jsou jeho členy. Respondenti pocházeli ze sboru Karviná, Dětmárovice, Ostrava, Vojkovice, Štemberk a Olomouc.

5.4.2 Průběh výzkumu

Nejprve jsem si určila, ve kterých sborech výzkum provedu. Zvolila jsem ty sbory, o kterých jsem věděla, že do nich docházejí členové, kteří jsou vegetariány. S těmito členy jsem navázala kontakt a dopředu se s nimi domluvila, kdy bychom mohli rozhovor uskutečnit. V den rozhovoru jim bylo vysvětleno, k jakému účelu jsou rozhovory určeny a jak s nimi po jejich získání budu pracovat a že rozhovor bude anonymní, kromě uvedení jména. Následně jsem se seznámila s tím, jak bude rozhovor probíhat (byli tázáni, zda se vším souhlasí a zda mají k průběhu rozhovoru ještě nějaké otázky). Pro zaznamenání rozhovoru jsem použila záznamník na mobilním telefonu.

5.5 Rozhovory

V této podkapitole budu popisovat, jak jsem pracovala se získanými rozhovory. Výzkumu se účastnilo 20 respondentů.

5.5.1. Analýza rozhovorů

Získané audio záznamy jsem nejprve převedla do psané podoby a vytiskla.

Pro vyhodnocení dat získaných pomocí kvalitativního výzkumu jsem se rozhodla použít zakotvenou teorii, o které se zmiňuje Strausse a Corbinová (1994, 14 s.). Tato teorie je jimi definována jako teorie, která je založena na zkoumání určitého jevu. Nejprve začínáme zkoumanou oblastí a necháme, aby se vynořilo pouze to, co je v rámci této oblasti významné.

Miovský (2006, s. 227) dále dodává, že je nutno, aby výzkumník věnoval pozornost teoretické citlivosti – schopnost, kdy výzkumník správně zkoumá souvislosti a je schopen rozpoznat, co je v získaných datech důležité a dále v nich dokáže rozpoznat smysl. Zvýraznila jsem tedy podstatné významové jednotky, které se přímo vztahovaly k důvodům přijetí vegetariánské stravy, jelikož respondenti mnohdy uváděli takové informace, které jsou pro výzkum nepotřebné. Hendl (2005, 125 s.) se zmiňuje, že cílem výzkumu, za použití zakotvené teorie, je návrh teorie, která by sloužila fenoménům v určitých situacích, na které se výzkumník soustřeďuje.

V tomto výzkumu tedy vycházím ze zakotvené teorie. Dále Strauss a Corbinová (1999, s. 52) uvádějí, že v této teorii je třeba rozhovory kódovat, což znamená, že údaje jsou nejprve rozebrány a následně poskládány novým způsobem. Na základě získaných informací jsem provedla kódování, které je základem pro zakotvenou teorii. Výsledkem tohoto kódování byly kategorie, díky kterým je možno přemýšlet o jejich vzájemných vztazích (1999, s. 72).

Pro další postup analýzy textu jsem zvolila otevřené kódování, které zahrnuje rozebírání, prozkoumávání, porovnávání a kategorizaci údajů. Dále

je třeba provést označení určitých částí textu, které se vztahují ke stejnému jevu a jsou tak seskupovány do jedné kategorie (Strauss a Corbinová, 1999, s. 43–45). Na základě podobností mezi opakujícími se významovými jednotkami, které se v jednotlivých rozhovorech vyskytovaly, jsem vytvořila kategorie – životní prostředí, zdraví, náboženství, rodina (společnost), etika a jiné důvody, které se objevovaly ojediněle, a tak nevytvořilo žádnou skupinu. Těmto kódům jsem přiřadila určitou barvu pro lepší orientaci a přehlednost v textu.

Následně jsem použila axiální kódování. „V axiálním kódování se více soustředíme na bližší určení hlavní kategorie – jevu, pomocí podmínek, které jej zapříčiňují, kontextu, v kterém je zasazen, strategií jednání a interakce, pomocí kterých je zvládán, ovládán nebo vykonáván a následků těchto strategií.“ (Strauss, Corbinová, 1999, s. 71). Informace v rámci axiálního kódování jsou opět přeuspořádány na základě jednotlivých vztahů mezi kategoriemi (Strauss, Corbinová, 1999, s. 71).

5.5.2. Interpretace rozhovorů

Pod každý rozhovor jsem napsala svou interpretaci. Z interpretace jsem vypustila nedůležité. Interpretovala jsem na základě zvýrazněných tvrzení, kdy každá barva určovala kategorii (tedy důvod). Z tohoto postupu mi nakonec vyplynul důvod (někdy i vícero důvodů), který respondenti uvedli pro přijetí vegetariánství.

5.6. Výsledky výzkumu

Při analýze rozhovorů jsem se primárně zaměřila na opakující se hodnoty, figury a zápletky pro určení motivů přijetí vegetariánské stravy u členů Církve adventistů sedmého dne a zkoumala vztahy mezi kategoriemi.

5.6.1 Zjištěné důvody

Díky výzkumu byly zjištěny důvody, které vedly členy Církve adventistů sedmého dne k vegetariánství. Respondenti uváděli zdravotní důvody, vliv výchovy, náboženské principy, etické důvody a jiné, které byly ojedinělé.

Zdravotní důvody – První skupina respondentů v rozhovoru často hovořila o zdravotních důvodech, kdy se respondenti zmiňovali o prospěšnosti vyloučení masité stravy, která může obsahovat škodlivé látky. Díky vyloučení masitých pokrmů dosáhli toho, že jim zmizely zdravotní problémy, se kterými se dříve potýkali a tím mohli zkvalitnit svůj dosavadní život.

p. Miroslav

„...mě to maso nějak nevyhovovalo a věděl jsem, že vegetariánství je zdravější způsob a pak jsem si o tom i četl...Pro mě byl hlavní důvod ze začátku to zdraví, že člověk žije zdravěji no a později, když už člověk s tím jako tak žije, tak začne na některé věci hledět jinak.“

p. Enoch

„Měl jsem společenství s jedním člověkem, který vystudoval medicínu a v té době jsem měl zdravotní problematiku. Tento můj přítel, doktor, mi doporučil, abych vyloučil masitou stravu ze svého jídelníčku... Já jsem to zkusil a bylo to pro mě dobré...“

p. Rostislav

„Mně se líbily na vegetariánství hlavně teda ty pozitivní věci, že vegetariánství vlastně má sloužit člověku hlavně k tomu, aby spíše si udržoval zdraví, aby předcházel některým onemocněním...“

p. Lubomír

„Dozvěděl jsem se, že tento životní styl mi může pomoci s mými nemocemi no a taky pomohl. Zdravotní problémy zmizely. Takže byly to čistě zdravotní otázky, které mě přivedly k vegetariánství...“

p. Timea

„...argumenty některých vegetariánů, kteří se v tomto velice dobře orientují, mě hodně namotivovaly k tomu, abych se zaměřila na své zdraví, a proto jsem se stala vegetariánkou...“

p. Jana

„...měla jsem dost vážné zdravotní problémy v době, kdy moje sestra onemocněla rakovinou a tím jsem se začala zamýšlet nad tím, co by člověk musel změnit, aby nemusel trpět tak strašnými chorobami a rozhodla jsem se, že se v tom budu vzdělávat a díky tomu pak přijala vegetariánství a díky tomu zmizely všechny mé problémy a jsem zdravá.“

p. Kateřina

„...No a když jsem ve 23 onemocněla rakovinou štítné žlázy, tak nikdo mi nemusel říkat, že bych měla nějak skončit s masem, bylo to automatické, nechtěla jsem maso ani vidět a rozum byl najednou na prvním místě...“

Výchova – Druhá skupina respondentů uváděla, že jejich volba byla determinována rodinou, ve které vyrůstali. K tomuto důvodu často přidávali hned další důvod, kterým bylo opět zdraví. V některých případech docházelo k tomu, že jako děti byli respondenti k vegetariánství vychováni a teprve poté, když dospěli a osamostatnili se, měli prostor k tomu, aby se nad touto volbou opět zamysleli a zvolili si vlastní způsob života. V té době se mnoho z nich rozhodlo pro vegetariánství ne proto, že

tak byli vychováni, ale ze zdravotních důvodů. Proto i tato skupina by se z části mohla členit i k těm respondentům, kteří uváděli zdravotní důvody.

p. Nikodém

„No už od svého narození mě v mojí rodině vedli k tomu, abych byl vegetariánem a v podstatě jsem k masu neměl vůbec žádný přístup... také v tom hrají roli zdravotní důvody, kdy studuji lékařskou fakultu, takže si spoustu toho, co mi rodiče vysvětlovali, když jsem byl malý, můžu ověřit...“

p. Daniel

„Já jsem si vegetariánství vlastně sám nevybral, protože naši byli vegetariáni a mě tak vychovali, takže jsem vyrůstal jako vegetarián od mala... když už jsem se osamostatnil a odstěhoval, tak jsem si to, jakože vybral...Myslím si totiž, že vegetariánství je pro člověka prospěšné obzvlášť zdravotního hlediska, tak proto...“

p. Pavel

„Tak vegetariánem jsem se nestal, vegetariánem mě naučili moji rodiče, takže tím jsem byl ovlivněn. No, a protože jsem od mládí nejedl maso, tak když jsem byl starší, tak jsem se masou už nenaučil jíst a vůbec mi to nevadí, protože bych asi stejně postupně došel k tomu, že je to zdravější cesta, protože mi vždycky záleželo a bude záležet na mojem zdraví.“

p. Ladislav

„Moje maminka byla vegetariánka no, a tak jsem to maso, jakože nedostával, protože to nebylo zdravé... a vlastně mi to ani nechutnalo, protože jsem ty chutě neměl naučené ...“

Náboženské principy – Třetí skupina, již méně početnější, uváděla, že důvody jejich vegetariánství jsou založeny na náboženských principech. V rámci těchto náboženských důvodů se respondenti odvolávali na původní

stravu, která byla popsána na prvních stranách Bible. Pokud Bůh něco doporučil, tito respondenti to chtějí zachovávat, jelikož Bůh pro lidi chce jen to nejlepší. Dále respondenti poukazovali na Boha jako na stvořitele, dárce života, kdy my, jako jeho stvoření, nemáme právo brát druhým (i zvířatům) život. Mezi další důvod v rámci náboženských principů patřily názory, které se vztahují k duchovnímu přesahu vegetariánství. Strava může mít v některých případech vliv na psychiku. Pokud konzumujeme lehkou, zdravou stravu, lidé si mohou zachovat čistou mysl a díky tomu poté lépe chápat duchovní (spirituální) věci.

p. Petr

„...Taky vnímám, že Pán Bůh stvořil ten rostlinný svět hodně rozmanitý a už v ráji řekl, co máme jíst...“

p. Miroslav

„... Začal jsem si uvědomovat, že jak se na to třeba dívá Bůh, co chce on a uvědomil jsem si, že Bůh je dárce života, že má rád život a připadalo mi divné podporovat zabíjení zvířat...“

p. Daniel

„...Myslím si, že to může mít i nějaký duchovní přesah, protože pokud se člověk zdravě stravuje, ...má zdravé tělo a je fyzicky v pořádku, má pak čistou mysl, tak ty duchovní věci chápe lépe...“

p. Pavel

„...Také jsem zjistil, že to bylo to původní, co Bůh doporučil člověku. Stravu jednoduchou-ovoce, zeleninu, ořechy a s tím jsem se začal žít a přežil jsem přes 80 let...Já cítím, že jestliže nám Bůh něco doporučil, tak to je do nejlepší, co pro nás má přínos do našeho života.“

p. Rút

„Ten hlavní důvod byl asi víceméně duchovní. Jsem členkou církve a tehdy tady byla taková vlna no a my jsme to tehdy brali za strašně důležité, abychom to maso nejedli, protože to je zdravější, duchovnějši, jsme blíže k Pánu Bohu.“

Etické důvody – Důvody čtvrté skupiny byly etické, kdy respondenti často nedokázali překonat to, že by kvůli jejich chutím musela zvířata trpět a být zabita, jelikož mají ke zvířatům velice silný vztah.

p. Kateřina

„...cítila jsem, že bych neměla třeba jíst maso, protože já, která miluju prostě lidi, miluju zvířata a tak, že já vlastně dovolím, aby kvůli mojí chuti, kterou nedokážu ovládnout, tak aby kvůli mně musela zemřít...“

p. Hedwiga

„...Taky se k tomu patří ten důvod, že jsem vnímala taky, že pro nás ta zvířata musela zemřít, a to jsem nedokázala nějak překonat...“

p. Martin

„...Taky v tom hraje roli to, že mám rád zvířata a nenapadlo by mě, že bych ho jako nějak zabil a měl z toho prospěch.“

p. Pavla

„...asi ve 12, když jsem začal pobírat ten rozum, tak mi bylo a je líto těch zvířat a dneska i kdyby mě někdo chtěl přesvědčit, že maso je dobré, tak bych ho asi nejedl, protože nedokážu se smířit s tím, že kvůli toho musí to zvíře umřít...“

p. Adéla

„Jako dítě jsem nikdy neměla ráda maso, a to spíš z etických důvodů, protože jsme doma chovali zvířata, které se postupem času octla na talíři, což ve mně vzbudilo postupně odpor k masu...“

p. Rostislav

„Mně se líbily na vegetariánství hlavně teda ty pozitivní věci, že vegetariánství vlastně má sloužit člověku hlavně k tomu, aby spíše si udržoval zdraví, aby předcházel některým onemocněním a je to hlavně něco přírodního, kdy člověk od začátku vlastně byl vegetariánem potřebuje.“

5.6.2 Posouzení hypotézy

Členové Církve adventistů sedmého dne, kteří praktikují vegetariánství, si volí tento způsob stravování z křesťanských důvodů.

Výzkumem bylo zjištěno, že členové Církve adventistů sedmého dne, kteří praktikují vegetariánství, si volí tento způsob stravování primárně ze zdravotních důvodů. V důsledku tohoto zjištění nemůžeme potvrdit, že by se jednalo hlavně o náboženské důvody.

5.7 Výzkumný výsledek

Respondenti uváděli, že důvodem jejich vegetariánství je zdraví, výchova, náboženské principy nebo etika.

Nejčastěji avšak byly zmiňovány důvody týkající se zdraví. Motiv zdraví byl zmiňován ve dvou rovinách. Jako primární a sekundární důvod. V prvním pojetí se motiv zdraví týkal čistě výhod, které vegetariánství přináší hlavně našemu lepšímu zdravějšímu způsobu života. V druhém pojetí zdraví nebylo tím prvním, co by mělo vliv na rozhodnutí respondentů,

nicméně je ve většině případů bylo patrné, že by tito respondenti také dávají velký důraz na tento důvod i bez vlivu rodiny (který byl v tomto případě hlavním důvodem). V obou případech respondenti potřebovali nějaký impulz, který by je „donutil“ zamyslet se nad problematikou vegetariánství a jeho následného přijetí. Mezi tyto impulzy patřily například zdravotní problémy (ať už blízkých lidí respondenta, nebo problémy jeho samotného), špatná zkušenost z dětství nebo vliv rodiny, který má velký vliv na utváření názorů a postojů člověka.

Náboženské důvody byly také často zmiňovány, a i v tomto případě můžeme poukázat na vliv rodiny. Z praxe mohu poznamenat, že křesťanští rodiče, kteří mají potomka, se své dítě snaží vést stejnou cestou víry, a proto poté může ve starším věku dítěte dojít k tomu, že tyto náboženské důvody budou ovlivňovat rozhodnutí přijetí nebo odmítnutí vegetariánské stravy. Několik respondentů také právě zmiňovalo členy rodiny, kteří byli vegetariány z náboženských důvodů.

V rámci analýzy textů bylo zjištěno, že respondenti se ve většině případech rozhodli pro vegetariánství ze zdravotních důvodů. Otázkou ale je, zda si uvědomují propojenost některých motivů. Mnohdy by možná dospěli k tomu, že hlavním primárním důvodem byl nějaký jiný motiv. K zodpovězení takovýchto otázek by bylo potřeba provést mnohem hlubší a detailnější výzkum, který by přesahoval potřeby bakalářské práce.

Závěr

Tato bakalářská práce se zabývala problematikou vegetariánství v křesťanství. Konkrétně se zabývala Církví adventistů sedmého dne a jejich pojetím vegetariánství. Toto téma bylo zvoleno za účelem zjištění minulých tvrzení, kdy stěžejním znakem dobré duchovnosti u křesťanů (adventistů) bylo praktikování vegetariánství. Cílem této práce tedy bylo zjistit, jaké motivy mají křesťané k přijetí vegetariánského způsobu stravování. Čím je jejich rozhodnutí determinováno, zda v dnešní moderní společnosti jsou lidé determinováni spíše trendy této společnosti nebo zda v tomto ohledu výběru způsobu stravování u křesťanů stále převládají náboženské motivy z minulosti.

V teoretické části bylo třeba nejprve možnému čtenáři přiblížit sociologii jídla, která poukazuje na to, že způsob stravování a samotný pokrm není pouhým zájmem kuchařů, ale že proces konzumace, který zahrnuje i výběr potravin může poukázat na kulturu, sociodemografické skupiny, etnika, životní styl, trendy ve výživě, osvětu, výchovu anebo právě náboženství. Jídlo totiž může mít i symbolickou funkci. Obzvláště v náboženských obřadech je například víno symbolem krve Ježíše Krista. Na Vánoce nebo Velikonoce určité pokrmy mají taktéž hlubší význam (např. beránek je připodobňován k Ježíši Kristu, který byl za lidi obětován). Druhá kapitola se zabývala vegetariánstvím, kde pro lepší představu byl tento způsob stravování vymezen a také byla nastíněna současná situace, kdy z výzkumů můžeme říci, že vegetariánů ve společnosti stále přibývá. Následující třetí kapitola čtenáře mohla seznámit se sociálními i aspekty vegetariánství, konkrétně s motivy volby vegetariánské stravy. V rámci této kapitoly byly uvedeny nejčastější důvody přijetí vegetariánství. Mezi tyto důvody patří zdravotní motivy, dopad na životní prostředí, etické aspekty, náboženské a filozofické principy, politické a ekonomické důvody,

hladomor a solidarita. Bylo provedeno mnoho výzkumů, které se těmito motivy, které vedou jedince k vegetariánství, zabývaly. Bylo zjištěno, že v České republice převládá etický motiv, kdy jedinci nechtějí zvířata zabíjet a působit jim utrpení ještě před samotnou porážkou. Čtvrtá kapitola se zabývala pohledem křesťanství na vegetariánství.

Jak již bylo zmíněno v rámci sociologie jídla, jídlo má svou hodnotu a význam nejenom jako potravina. Hraje významnou roli právě i v náboženství, což se týká převážně vegetariánských menšin, mezi které patří například Hare Krišna, buddhisté nebo křesťané, především členové Církve adventistů sedmého dne. Z výzkumu bylo zjištěno, že 35 % adventistů praktikuje vegetariánství, a to určitě není málo. V této čtvrté kapitole byla velká část vyhrazena tomu, jaké jsou důvody pro vegetariánství, které můžeme označit jako náboženské. Některé tyto důvody vycházejí z náboženských textů. Může seto týkat jednoho přikázání – nezabiješ. Dále se také z biblických textů můžeme dozvědět, že sám Ježíš Kristus mohl být vegetariánem, a tak se stal mnohým jedincům i v tomto příkladem. Mezi další motivy patří i zmínky o původní stravě a doporučené stravě z ráje. Další motiv se týká „opravdovosti křesťanů“, kdy v minulém režimu převládal názor, že pokud chtějí být křesťané duchovněji, měli by přijmout vegetariánskou stravu, díky které jejich mysl bude čistější a otevřenější duchovním tématům a díky tomu budou moci být blíže Bohu. Druhá část poslední teoretické kapitoly byla věnována přímo Církvi adventistů sedmého dne a jejími postoji k vegetariánství. Tato církev, na rozdíl od Hare Krišna nebo buddhistů, vegetariánství nepřikazuje, ale pouze doporučuje. Dle adventistů tato vegetariánská strava pomáhá fyzickému zdraví, díky kterému mohou mít i duchovní zdraví. Aspektem víry a uctívání je tedy pro adventisty zdravé tělo a zdravý duch. Svě zdraví dále podporují odmítáním alkoholických nápojů a tabákových produktů.

Cílem praktické, tedy výzkumné části bakalářské práce bylo zjištění motivů, které vedou členy Církve adventistů sedmého dne k vegetariánství. V jedné studii bylo zmíněno, že volby členů církve, které se týkaly výživy, byly doslovným projevem víry. Z již dříve zmíněného důvodu, že křesťané mohou být duchovněji skrze vegetariánskou stravu a z důvodu, že vegetariánství je projevem víry, byla vytvořena hypotéza, že členové Církve adventistů sedmého dne si volí tento způsob stravování z náboženských důvodů. Je nutno poznamenat, že vytvoření hypotézy bylo možná zbytečné, jelikož v tomto výzkumu nešlo primárně o její vyvrácení nebo potvrzení. Ve výzkumu šlo primárně o zjištění důvodů motivů pro vegetariánství, které bychom pouhým vyvrácením, pokud by k němu došlo, čtenáři nevyjasnili. Díky charakteru výzkumné otázky jsem zvolila kvalitativní výzkum, kdy mi pomocí narativních rozhovorů s respondenty mohlo být předáno více informací, které by mohly být v rámci kvantitativního výzkumu skryty. Respondenti pocházeli z Moravsko – Slezského sdružení Církve adventistů sedmého dne, ke které je vázalo jejich členství. Nejprve byly zvoleny sbory, u kterých bylo známo, že do nich docházejí vegetariáni, následně byl s nimi navázán kontakt a bylo domluveno, jak a kde bude rozhovor probíhat a k čemu bude sloužit. Rozhovory byly zaznamenány na záznamník, který byl později převeden do textové podoby. Dále následovala analýza textu, kdy byla použita zakotvená teorie Corbinové a Strausse. Výzkumem bylo zjištěno, že členové církve adventistů sedmého dne si volí tento způsob vegetariánského stravování nikoli primárně z náboženských důvodů, ale z důvodů zdravotních. Mimo zdravotní důvody respondenti uváděli ale také vliv výchovy, náboženské principy, etické důvody, které ale nebyly tak časté. Zdravotní důvody byly zmíněny ve dvou pohledech. Z prvního pohledu respondenti nejčastěji uváděli zdravotní motiv, protože jim vegetariánství přinášelo zdravější způsob života, díky kterému předešli mnohým nemocem nebo byly z těchto nemocí vyléčeni. Z druhého pohledu respondenti taktéž

uváděli jako důvod zdraví, ale nebylo primárním důvodem, jelikož tím byl vliv rodiny, který si mnohdy ani neuvědomovali. Dále bylo výzkumem zjištěno, že obě skupiny respondentů, které uvedly jako důvod jejich vegetariánství zdraví, potřebovaly nějaké impulzy, které by je k myšlence přijetí vegetariánství dovedly a v některých případech i donutily. Takovými impulzy byly zdravotní problémy respondentů samotných, ale i jejich blízkých, špatná zkušenost nebo vliv rodiny, který je nezanedbatelný. Výzkumem tedy bylo zjištěno, že respondenti se ve většině případech rozhodli pro vegetariánství ze zdravotních důvodů. Z těchto výzkumných zjištění můžeme říci, že v dnešní společnosti náboženství již nemá takový vliv na život jedince, jako mívával v minulosti. Alespoň ne v tom, co se způsobu stravování týče.

Výsledek provedeného výzkumu dále otvírá řadu otázek. Jedna z nich se týká např. sociální kontroly – je důraz na zdraví projevem individualizace nebo určité náboženské socializace, které jsou členové církví vystaveni? V rámci křesťanského společenství, které mnoho jedinců navštěvuje již od útlého věku dochází ve společných diskuzích, ale také i v kázáních, k upozorňování a vyzdvihování toho, co je dobré, žádoucí a co nikoli. Tyto normy jedinci, kteří navštěvují shromáždění nebo jsou přímo jeho členy, přijímají za své a zařazují je do svého žebříčku hodnot a norem. Hodnoty a normy poté dále regulují vlastní chování jedinců v různých životních situacích a také mohou mít vliv na výběr životního stylu (např. i na výběr způsobu stravování jako je vegetariánství, o kterém tato bakalářská práce pojednává). Můžeme tedy říci, že jedinci, kteří navštěvují určitou církev, jsou vystaveni náboženské (církevní) socializaci, které si mnohdy ani nejsou vědomi. V křesťanské tradici (obzvláště pak v Církvi adventistů sedmého dne) je v rámci životního stylu kladen důraz nejen na lásku k Bohu, bližním, čtení Bible, zvěstování evangelia, ale právě i na zdraví, kterému mnoho

jedinců přikládá velkou hodnotu. Otázkou tedy je, zda tato hodnota zdraví, která v mnoha případech motivovala členy zmiňované církve k přijetí vegetariánské stravy, je projevem individualizace nebo náboženské socializace, které si ani nemusí být vědomi. Pro další výzkum by mohlo být otázkou to, zda jídlo – vyznávání vegetariánského způsobu stravování a následné označení „vegetarián“ pojmají tito jedinci jako jejich status nebo dokonce jako identitu.

Literatura

1. BEARDOVÁ, Ch. H., & YNTEMOVÁ, S. K. *Vegetariánství a děti*. Brno: Mercurius, 2004. 282 s., ISBN 80-86536-04-3.
2. BEARDSWORTH, Alan and Teresa KEIL. *Sociology on the Menu: An invitation to the study of food and society*. London; New York: Routledge, 1997. 275 s., ISBN 978-0415114257.
3. BIBLE, *Český ekumenický překlad*, 11. vydání, Česká biblická společnost, 1998. 180 s., ISBN 80-85810-10-0.
4. DVOŘÁKOVÁ – JANU, V. *Lidé a jídlo*. Praha: ISV, 1999. 182 s. ISBN 8085866412.
5. FOREJTOVÁ, Petra. *Vegetariánství je především životní filosofií*. Regena, 2004. č. 12, s. 6-7. ISSN 1212-2289.
6. FRAŇKOVÁ, Slávka a Věra DVOŘÁKOVÁ-JANŮ. *Psychologie výživy a sociální aspekty jídla*. Praha: Karolinum, 2003. 256 s., ISBN 80-246-0548-1.
7. GAVORA, P., *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido, 2000. 261 s., 978-80-7315-185-0.
8. HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: Základní metody a aplikace*. Praha: Portál, 2005. 408 s., ISBN 80-7367-040-2.
9. HILL, J. *The Case for Vegetarianism: Philosophy for a small planet*. United States of America, Rowman & Littlefield Publisher Inc., 1996. 224 s., ISBN 0847681386.
10. HIRSCH, Alan. *Řekni mi, co jíš ...* Praha: Ikar, 2003. 295 s., ISBN 80-249-0191-9.
11. JACKSON, Eve. *Jídlo a proměna: symbolika jídla ve snech, pohádkách a mýtech*. Brno: Nakladatelství Tomáše Janečka, 2004. 138 s., ISBN 80-85880-37-7.
12. KAPLEAU, Róši Philip. *Chránit vše živé: vegetariánství z hlediska buddhismu*. Bratislava: Cad Press, 1992. 176 s., ISBN 80-85349-10-8.
13. KIM, E. H. J., SCHROEDER, K. M., HOUSER, E. F., DWYER, J. T. *Two small Surveys, 25 Years apart Investigating Motivations of Dietary Choice in 2*

- Groups of Vegetarians in the Boston Area*. Journal of the American Dietetic Association, 1999, vol. 99, issue 5, s. 598–601, ISSN 0002-8223.
14. KUBÁTOVÁ, Helena. *Sociologie životního stylu*. Univerzita palackého v Olomouci: Olomouc, FF, 2000. 30 s.
  15. KUBÁTOVÁ, Helena. *Sociologie životního způsobu*. Grada: Praha, 2010. 272 s., ISBN 978-80-247-24560.
  16. KUKAČKA, Vladislav. *Udržitelnost zdraví*. České Budějovice: Jihočeská univerzita, 2010. 228 s., ISBN 978-80-7394-217-5.
  17. KULHAVÝ, J. *Vegetariánské hnutí v České republice a v Církvi adventistů sedmého dne*. Teologický seminář Církve adventistů sedmého dne, 2007. 86 s.
  18. MAŘÍKOVÁ, H., M. Petrusek a A. VODÁKOVÁ. *Velký sociologický slovník*. II. svazek, Praha: Karolinum, 1996. 1627 s., ISBN 80-7184-310-5.
  19. MEDŘICKÁ, Jitka. *Psychologické a sociální aspekty vegetariánství*. Praha: Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, 2008. 204 s.
  20. MELINOVÁ, Vesanto a Brenda DAVISOVÁ. *Průvodce (začínajícího) vegetariána: Komplettní průvodce zdravou vegetariánskou stravou*. Radňovice: Andrea Komínková, 2008. 429 s., ISBN 978-80-904291-0-9.
  21. MIOVSKÝ, Michal. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha: Grada Publishing, 2006. 332 s., ISBN 80-247-1362-4.
  22. NATH, Jemál. „*God is a vegetarian*“: *The food, health and bio-spirituality of Hare Krishna, Buddhists and Seven-Day Adventist devotees*. Health Sociology Review (2010), 19 (3): 356-368. ISSN 1741-2978.
  23. OBIRI, A.W., CHANDRASHEKHAR and J. K., DANGE. *Religion and Vegetarianism: A Comparison between Hinduism and the Seven-Day Adventist Christians*. The International Journal of Humanities and Social Studies (2016), 4 (2): 161-166. ISSN 2321-9203.
  24. OPITZ, Christian. *Výživa pro člověka a zemi*. Aviko invest, 2002. 168 s., ISBN 8090308503.

25. PAULÍK, Karel. *Psychologie lidské odolnosti*. Praha: Grada, 2010. 235 s., ISBN 978-80-247-2959-6.
26. PENMAN, D. *The Price of Meat*. London: Victor Gollancz, 1996. 240 s., ISBN 057563440.
27. PETROVÁ, Jana. *Alternativní způsoby stravování vysokoškolských studentů v Brně*. Brno: Masarykova univerzita, 2008. 83 s.
28. PHILLIPS, F. *Vegetarian Nutrition*. *British Nutrition Foundation Nutrition Bulletin*, 2005, 4 (2), s. 132–167, ISSN 0141-9684.
29. PRIEUR, J. *Duše zvířat: Mají zvířata duši, city, inteligenci, prorocké schopnosti?* Praha: Mladá Fronta, 1994. 197 s. ISBN 80-204-0492-9.
30. RISI, Armin a Ronald ZÜRRER. *Vegetariánský život: přednosti bezmasé výživy*. Praha: Earth Save, 2007. 101 s., ISBN 978-80-86916-00-2.
31. ROGER, Pamplona J. D. *Vychutnej život*. 2. vyd., Praha: Advent-Orion, 1999. 215 s., ISBN 80-7172-144-1.
32. SANCHEZ, R., GELABERT, R., BADILLA, Y., Del VALLE, C. 'Feeding holy bodies: A study on the social meanings of a vegetarian diet to Seventh-day Adventist church pioneers'. *HTS Theologise Studies/Theological Studies* 72(3), 2016, ISSN 2072-8050.
33. SLIMÁKOVÁ, Margit. *O vegetariánství*. *Meduňka*. 2008, č. 2., s. 10-15. ISSN 1214-493.
34. SOUKUPOVÁ, Tereza. *Vegetariánská výživa*. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Zdravotně sociální fakulta, 2009. 70 s.
35. SPENCER, C. *The Heretic Feast: A History of Vegetarianism*. Hannover: University Press of New England, 1995. 416 s., ISBN 0874517605.
36. STOJANOVIČOVÁ, M. *Vliv náboženství na stravovací návyky*. Masarykova univerzita v Brně: Brno 2010. 58 s.
37. STRÁNSKÝ, Miroslav a Lydie RYŠAVÁ. *Fyziologie a patofyziologie výživy*. České Budějovice: Jihočeská univerzita, Zdravotně sociální fakulta, 2010. 182 s., ISBN 978-80-7394-241-0.

38. STRAUSS, Anselm a Juliet CORBINOVÁ, 1999. *Základy kvalitativního výzkumu: Postupy a techniky zakotvené teorie*. Brno: Albert, 196 s., ISBN 80-85834-60-X.
39. ŠVAŘÍČEK, Roman a Klára ŠEĐOVÁ. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál, 2007. 377 s., ISBN 9788073673130.
40. TICHÝ, Tom. *Motivace k vegetariánství a její souvislost s poruchami příjmu potravy*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2016. 89 s.
41. VÁNĚ, Jan. *Ekologické prvky v náboženských komunitách aneb ekologie jako nástroj k znovuzískání ztraceného sakrálního prostoru*. FF ZČU v Plzni, Katedra sociologie, 2007. s 40-55.
42. VOJTÍŠKOVÁ, Lucie. *Paradoxy současné civilizace v kontextu sociologie jídla*. Univerzita Karlova v Praze: Praha, 2009, 99 s.

Internetové zdroje

43. ČESKÁ SPOLEČNOST PRO VÝŽIVU A VEGETARIÁNSTVÍ. Stručná historie vegetariánství. Citováno 3. března 2017. Dostupné z: http://csvv.cz/index.php?option=com_content&view=article&id=755:strun-a-historie-vegetarianstvi&catid=120:historievegetarianstvi&Itemid=100037
44. MENGELS, Reed. *Vegetarian Nutrition for Teenagers* (2003). Citováno 2. února 2017. Dostupné na: <http://www.vrg.org/nutrition/teennutrition.htm>
45. RODRÍGUEZ, L. (1996). *Omnivorous or Vegetarian? What Famous Naturalists Thinkabout It*. Citováno 1. února 2017. Dostupné z: <http://www.ivu.org/news/evu/news962/omnivore.html>
46. SLIMÁKOVÁ, Margit. *JÓGA POINT*. (2009). *Vegetariánství*. Citováno 2. února 2017. Dostupné z: <http://www.yogapoint.cz/clanky/zivotni-styl-a-zdravi/zdrava-vyziva/vegetarianstvi/>

47. SPOLEČNOST PRO ZVÍŘATA (2009). 21 důvodů, proč být vegetariánem. Citováno 2. února 2017. Dostupné z: <http://spolecnostprozvirata.cz/data/21%20duvodu.pdf>
48. VEGETARIAN. (2008). Vegetariánství – Kvantitativní výzkum hodnocení výroků z oblasti vegetariánství. Citováno 2. ledna 2017. Dostupné z: <http://www.vegetarian.cz/ostatni/stenmark%20o%20veget.html>
49. VEGETARIAN SOCIETY. What is vegetarian? Citováno 3. března 2017. Dostupné z: <https://www.vegsoc.org/sslpage.aspx?pid=508>.